

Jevrejski istorijski muzej

Izložba grafika i crteža

DANIJEL OZMO

Beograd

Noć muzeja

18. maj 2013.

Danijel Ozmo rođen je 1912. u malom bosanskom mestu Olovo, u mnogočlanoj i siromašnoj jevrejskoj porodici. Detinjstvo i mladost proveo je u Sarajevu. Zahvaljujući dobrotvornoj jevrejskoj organizaciji *La Bevolencija* školovanje je nastavio na Umetničkoj školi u Beogradu. Diplomirao je 1934. u klasi srpskog grafičara i slikara Ljubomira Ivanovića.

Po povratku u Sarajevo zaposlio se kao profesor slikanja u Prvoj gimnaziji, kako bi finansijski pomogao porodicu. Umetnički, boemski život, kao i potpuna predanost idejama levice doveli su do toga da je nakon samo dve godine ostao bez posla.

Pred sam početak rata pridružio se sarajevskoj avangardnoj grupi *Collegium artisticum*, koja je delovala unutar Sarajevske filharmonije, a čiji su osnivači bili dirigent Oskar Danon, slikar Vojo Dimitrijević, arhitekta Jahiel Finci i balerina Ana Rajs. U okviru ove društveno angažovane grupe umetnici su se bavili izdavaštvom i pravili razne umetničko-scenske spektakle. Vrhunac delovanja bilo je objavljivanje dečije knjige priča *Zašto plače mala Ema*, ilustrovane crtežima Danijela Ozme, kao i organizovanje istoimene predstave. Knjiga, ocenjena kao kompromitujući materijal, je zabranjena, a nakon uspešne premijere predstave i dalji rad grupe.

Političko delovanje Danijela Ozme nije se odvijalo samo unutar društava organizovanih od

strane mladih bosanskih intelektualca različitih nacionalnosti, već i u čisto jevrejskim levičarskim organizacijama.

Borba protiv klasnih razlika i jasno izražene ideje za društvenom jednakosti Danijel Ozmo uobličava kao poseban ciklus grafika pod nazivom *Iz bosanskih šuma* (1939). Motivi i teme, uzeti neposredno iz života, prikazuju težak život šumarskih radnika. Autentična i prvi put tematski ovako razvijena mapa linoreza predstavlja krunsko delo u stvaralačkom opusu Danijela Ozme.

Još jedno njegovo delo zaslužuje posebnu pažnju, *Autoprtret*, nastao 1937. Ono možda predstavlja i najbolje grafičko ostvarenje u bosanskoj umetnosti toga doba. Na njemu Ozmo u jednostavnoj formi, spajajući vajarske i grafičke elemente, znalački izražava i oblikuje ljudski lik.

Na početku rata, kao član Komunističke partije, odlučio je da napusti Sarajevo i da se pridruži partizanskom pokretu. U svojim namerama nažalost nije uspeo. Uhapšen je i odveden u ustaški logor Jasenovac. Ivan Foht, sestrić Danijela Ozme, u svojim sećanjima ovako opisuje njegovo hapšenje: "I danas se grozim kad se sjetim tog prokletog sumraka u Logavinoj ulici. Pratio sam ga noseći mu dio prtljaga. Poljubili smo se i pozdravili, on me je zamolio da produžim obližnjim sokačićem kako ne bih vidio čovjeka koji će ga dalje voditi. Ali Danko je imao vezu izdajicu. Bila je to klopka. Uхватili su ga čvrsto za ruke, i po dvojica sa

svake strane proveli pored mene, a na njegovom licu titrao je onaj neopisivo odsutni smiješak – smiješak čuđenja."

Zahvaljujući inicijativi jevrejske zajednice iz Osijeka, unutar samog jasenovačkog logora osnovano je nekoliko jevrejskih umetničkih radionica. Ideja je bila da se zatočenicima, koliko je to bilo moguće, olakša život, da se poštede teškog fizičkog rada i neminovne smrti. U keramičkoj radionici, pored Ozme, radili su zagrebački skulptor Slavko Bril, bosanski slikari Danijel Kabiljo i Salamon Papo, i austrijski slikar i grafičar Valter Kraus. Za vreme boravka u logoru Danijel Ozmo je često crtao. Sačuvano je oko dvadeset crteža sa motivima logoraškog života, uključujući i nekoliko portreta sapatnika iz radionice.

Streljan je 5. septembra 1942. pod izgovorom da je "širio uznemirujuće vesti".

Pored grafike, radio je u ulju i akvarel tehnici. U toku svog kratkog, ali neosporno značajnog umetničkog delovanja, od 1932. do 1942. imao je jedanaest izložbi, devet u Sarajevu i dve u Beogradu.

Barbara Panić

Jevrejski istorijski muzej se zahvaljuje
Strahinji Šuljagiću na izuzetnom poklonu –
Mapi grafika i crteža Danijela Ozme

Autorortret
Capinaši
Obaranje
Dovlačenje
Splavovi
Na pilani
Povratak
U kolibi
Noćni život
Dvorište
Gradnja nasipa
Glava radnika
Radnik komunist

Dvorište

Obaranje

POSTAVKA IZLOŽBE

Vojislava Radovanović

Barbara Panić

TEKST KATALOGA

Barbara Panić

